

ласти като селското стопанство и промишлеността (дори ако се мисли за производителност на труда, изчислена с оглед на чистата продукция). Само условно и сравнително значение може да има сравняването на производителността на труда на две териториални области или две национални стопанства, особено когато имат основно различна производствена структура (различно развита индустрия и свързаните с това родове дейности и пр.).

По-други въпроси се поставят от гледище на динамиката на производителността на труда. Съпоставимостта тук е съпоставимост с оглед на едно и също явление или на един и същ кръг явления и тая еднаквост или еднородност на предмета лежи, както бе пояснено, в основата на начисляването на самите показатели на динамиката. Съпоставимостта може да бъде все пак не особено безупречна поради изменение в структурата на продукцията, кръга на работните сили, за които се изчислява производителността, неточността на оценките при ценови показатели, непълното обхващане на предмета и пр.

*

*   *

Централният въпрос на анализа трябва да бъде тоя за факторите на производителността: наличието и вида на тия фактори и съотношенията помежду им, формите и условията на проявлението им, степента на оползотворяването им и, най-важното, възможностите за тяхното увеличаване и повишаване ефективността на тяхното действие. Противоположният въпрос е тоя за причините, ограничаващи или задържащи развитието на производителността на труда и в общ вид въпросът за неизползуваните резерви.

Изследването на факторите и установяването на резервите за повишаване производителността на труда е изобщо сложна задача. Тези фактори са много на брой, действуват с различна сила и в много отношения в различно направление. Те действуват взаимно свързани, в много случаи взаимно отричащи се. За производителността на труда и общо за хода и резултатите на производството е от значение при това комплексното действие на всичките фактори.

Тия отношения се явяват особено усложнени при селското стопанство. От особено значение тук са природните фактори, действувачи при това повече стихийно и обуславящи с променчивостта си степента и вида на използването на техническите средства и работната сила, общо организацията и резултатите на производството. Това затруднява твърде много диференцираното определяне силата на действието на отделните фактори. Такова диференцирано определяне на факторите може да има само условно значение. Дори и тогава, когато равнището на производителността на труда е ярко обусловено от наличието на определен фактор (агротехника, техника и др.), и в такъв случай действието на тоя фактор ще трябва да се преценява с оглед на конкретни, определени съотношения, обуславящи комплекса от фактори.

Малко указателни или съвсем неуказателни биха били показателите с неопределена, колеблива, изобщо недостатъчно изпъкваща свързаност на производителността на труда с един отделен фактор или с комплекс от фактори.